

**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT**

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref.
TH/tfo

Vår ref.
22/2163

Dato
12.05.2022

Dokument 8: 169 S (2020-2022) Representantforslag om klagemulighet etter avslag på innsyn etter offentlighetsloven – svar fra departementet

Jeg viser til Justiskomiteens brev 5. april 2022 i forbindelse med behandlingen av dokument 8: 169 S (2020-2022) Representantforslag om klagemulighet etter avslag på innsyn etter offentlighetsloven.

Når det gjelder det første forslaget, nevner jeg først at en klage til et departement ikke medfører at retten til å klage til Sivilombudet faller bort. Denne retten faller imidlertid bort dersom en klage over en avgjørelse fra et departement behandles av Kongen i statsråd. Denne regelen bygger på et grunnleggende skille mellom de ulike statsmaktene. Sivilombudet er Stortingets kontrollorgan med forvaltningen, og det har, helt siden institusjonen Sivilombudsmannen ble opprettet på 1960-tallet, vært lagt til grunn at avgjørelser fra Kongen i statsråd, som er det øverste leddet i forvaltningen, faller utenfor ombudsmannens, nå ombudets, arbeidsområde. Slike avgjørelser er underlagt den politiske og konstitusjonelle kontrollen som Stortinget selv utøver. En endring av dette vil derfor rokke ved en grunnleggende side ved kontrollordningen.

Som også forslagsstillerne nevner, følger det av offentleglova § 32 første ledd sjette punktum at når det klages over en avgjørelse fra et departement, skal det opplyses om at retten til å klage saken inn for Sivilombudsmannen (Sivilombudet) ikke gjelder dersom saken behandles av Kongen i statsråd. Så langt jeg kjenner til, etterleves dette gjennomgående, og det opplyses ofte om det allerede i forbindelse med departementets første avslag på innsynskravet. Dersom avslaget likevel påklages, og det aktuelle departementet etter en ny vurdering opprettholder avslaget helt eller delvis, bes det gjerne om en bekreftelse på at klageren ønsker at saken skal behandles i statsråd,

nettopp på grunn av at saken da ikke vil kunne klagen inn for Sivilombudet. Dette kan derfor ikke regnes som noe smutthull i loven.

Det andre forslaget gjelder et eget uavhengig klageorgan for innsynskrav etter offentleglova. Jeg nevner først at jeg ikke kan se at dagens klageordning er i strid med Tromsø-konvensjonen. Klageordningen etter offentleglova innebærer at klageorganet er nærmeste overordnede forvaltningsorgan, eller at det er særlig fastsatt i lov eller forskrift hvilket forvaltningsorgan som er klageinstans. Når det fremmes en klage, skal spørsmålet først vurderes på nytt av førsteinstansen og deretter eventuelt av klageinstansen, jf. forvaltningsloven § 33 andre, fjerde og femte ledd og § 34. Disse bestemmelsene gjelder også i innsynssaker, jf. offentleglova § 32 tredje ledd. Klageren har dermed tilgang til en rask overprøvningsprosedyre uten store kostnader, gjennom fornyet vurdering av en offentlig myndighet, jf. artikkel 8 nr. 2 i konvensjonen. Videre er det adgang til å ta saker om avslag på krav om innsyn inn for domstolene på vanlig måte. Avslaget kan da kjennes ugyldig dersom domstolen kommer til at det ikke forelå hjemmel for unntaket, eller det foreligger saksbehandlingsfeil som medfører ugyldighet. Jeg kan ikke se noe grunnlag for at denne adgangen til å ta ut søksmål ikke gir «adgang til overprøving ved en domstol», og derfor ikke er tilstrekkelig til å oppfylle kravet i Tromsø-konvensjonen artikkel 8 nr. 1. I tillegg kommer muligheten til å klage en sak inn for Sivilombudet.

Jeg nevner i denne sammenhengen også at i januar 2020 gikk VG, sammen med Norsk Journalistlag og Norsk Redaktørforening, til søksmål mot Riksadvokaten etter at VG ble nektet innsyn i flere dokumenter i de såkalte våpensakene. Disse sakene handler om at en tidligere politimester og daværende assisterende sjef for Spesialenheten var under etterforskning for brudd på straffelovens bestemmelser om underslag og grov uforstand i tjenesten. Denne innsynssaken gikk til Høyesterett.

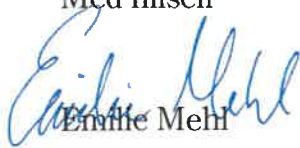
Videre nevner jeg at klageordningen etter offentleglova i all hovedsak tilsvarende det som gjelder etter forvaltningsloven for enkeltvedtak, både når det gjelder prosedyren og hvem som er klageinstans. Dersom man påklager slike vedtak fra et departement, vil Kongen i statsråd i utgangspunktet være klageinstans, og dersom saken behandles der, kan den ikke klages inn for Sivilombudet.

Når det gjelder selve forslaget om å utrede et eget uavhengig klageorgan, er det ikke sagt noe om dette organet skal behandle alle klager etter offentleglova, eller om virkeområdet skal begrenses til statlig sektor, eventuelt bare til klager over avgjørelser fra departementene.

I bakgrunnen for forslaget er det nevnt som en mulighet å innføre en mulig avgrensning av klageadgangen til å gjelde personer med «saklig grunn» eller til å gjelde visse grupper. Det går ikke tydelig fram om dette er ment avgrenset til å gjelde saker overfor et eventuelt nytt klageorgan, eller om forslagsstillerne mener det kan være aktuelt å avgrense klageretten mer generelt. En slik avgrensning finner jeg i alle tilfeller

problematisk, både når det gjelder Tromsø-konvensjonen og offentleglova. Etter Tromsø-konvensjonen artikkel 2 nr. 1 har «alle som ber om det», krav på innsyn i offentlige dokumenter, og etter artikkel 4 nr. 1 har man ikke plikt til å oppgi noen grunn til å kreve innsyn. Etter artikkel 8 skal den som har krevd innsyn i et offentlig dokument, og fått avslag, ha adgang til overprøving av avslaget. Det er ikke åpnet for å avgrense denne klageretten til å gjelde for bestemte grupper. Etter offentleglova § 3 har også «alle» rett til innsyn i saksdokumenter hos organer som omfattes av loven, og det er ikke krav om begrunnelse for å kreve innsyn. Det følger videre av § 32 første ledd at alle avgjørelser etter loven kan påklages, bortsett fra avgjørelser om å gi innsyn. Jeg nevner også offentleglova § 6 første ledd, som slår fast at ved behandling av saker etter loven, er det ikke adgang til noen form for forskjellsbehandling mellom sammenlignbare tilfeller.

Med hilsen

Emille Mehl

